

pleegt geen dichter zijn. Zoo blijft het orgaan voor de eigenlijk theologische studiën onontwikkeld. Ze verliezen hun gewijd karakter; worden dor; en wat erger nog is, ze prikkelen tot hoogheid in steê van ootmoed te kweeken. Want in ernst, niets is nu reeds gewoner dan jeugdige theologen, wier studie nauwlijks aanving, wier kennis van taal en oudheid er op zijn best even mee door kan, en die van hoogere acribie nog hun eerste proeve moeten leveren, vaak glimlachend over de Schrift te hooren heenvallen met wat hun oppervlakkigheid slechts napraatte zonder dat hun beperktheid het begreep.

Gevolg hiervan is dan ook dat het grooter deel van den theologischen akker braak blijft liggen; dat het eigenlijk theologisch zintuig afstompt; en dat de meeste zich noemende theologen hun studie reeds voor gesloten verklaren, als het portaal dat uit den Voorhof naar het Sanctuarium der Sancta theologia voert, nog op hun doorgang wacht.

Al geef ik dus voetstoots toe, dat de voorhof er óók moet zijn, en uit dien hoofde ook deze studiën hun betrekkelijk recht mogen en moeten doen gelden; zoo protesteer ik nochtans tegen den waan, alsof men door deze studiën eerst, en reeds, theoloog wierd; moet ik er op staan, dat deze elementaire studiën weer binnen hun rechtmatig perk worden teruggedrongen; en mag niemand onzer zich langer de atrophie der hoogere godgeleerdheid verhelen, die, uit de hypertrophie dezer lagere studiën, met droeve noodzakelijkheid ontstond.

---

Immers en dit was mijn tweede klacht, zulk een onevenredige uitwas pleegt ongemerkt in een constitutioneel gebrek over te gaan, en zoo is ook door de hedendaagsche Schriftecritiek de theologie niet slechts gerukt uit haar verband, maar ook vervalscht in haar karakter. Dit kon niet anders. Indien wij niet met heldere bewustheid den gang onzer studiën regelen naar het beginsel onzer wetenschap, dan beheerscht die gang van studiën ons, en onderwerpt ons onbewust aan de macht van dat ander beginsel, waaruit de drang tot deze afwijking in den studiegang geboren werd. Geen toeval drukte op de Schriftstudie zijn hedendaagsch stempel. Veeleer was het een algemeene gesteldheid der geesten die in alle landen van Europa schier gelijktijdig, bijna gelijkluidende vermoedens tegen de Schrift rijzen deed. De Schleiermachers en Robertson Smith's, de Kuenens en Colenso's<sup>3)</sup> zijn slechts de zuiverste tolken op Schriftgebied van den geest, die als reformator der eens heerschende begrippen, geheel het menschelijk bewustzijn op elk levensterrein heeft omgezet; wilt ge, de revolutie in de theologie, gelijk we de revolutie in de staatkunde, in